การศึกษาสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในสถานประกอบการของภาคเอกชน กรณีศึกษา กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

The Study of Environment Suitable for Dependent Elderly People in Private Sector Establishments: A Case Study of Bangkok Metropolitan Region and its Vicinity

รับบทความ	19/02/2567
แก้ไขบทความ	10/04/2567
ยอมรับบทความ	23/04/2567

ปวีณวัชร์ เรืองโรจน์ธนา ไตรรัตน์ จารุทัศน์
ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Paweenawat Ruengrojtana, Trirat Jarutat
Department of Housing, Faculty of Architecture, Chulalongkorn University
Paweenawat.ru@gmail.com, trirat13@gmail.com

บทคัดย่อ

จากสถานการณ์ที่ประชากรผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง องค์การสหประชาชาติได้คาดการณ์ว่าในช่วง พ.ศ. 2544-2643 จะเป็นศตวรรษแห่งผู้สูงอายุ เห็นได้ชัดจากกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วจะมีจำนวนผู้สูงอายุมากที่สุดในโลก และส่วนใหญ่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว ขณะที่ทวีปเอเชียมีประชากรผู้สูงอายุเป็นอันดับ 4 ของโลก ซึ่งสถานการณ์ในประเทศอาเซียนประกอบด้วย 10 ประเทศสมาชิก ประเทศไทยมีประชากรผู้สูงอายุติดเป็นอันดับ 2 ของประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีผู้สูงอายุสูงสุด พ.ศ. 2566 โครงสร้างประชากรประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ธุรกิจที่พักอาศัยและการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อรองรับและเข้าถึงกลุ่มผู้สูงอายุที่อยู่อย่างพึ่งพิง จากการศึกษาประเภทที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุแบบประคับประคอง หรือผู้มีภาวะพึ่งพิงที่ต้องการการดูแลตลอด 24 ชั่วโมง การให้บริการสถานที่พัก การพยาบาล และมีผู้ดูแลประจำมีทิศทางการขยายตัวขึ้นมีจำนวนการยื่นขออนุญาตสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 97 ของการขออนุญาตทั้งหมด จากการขยายตัวที่เพิ่มสูงขึ้นของผู้สูงอายุ สถานประกอบการที่เพิ่มขึ้น การปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้เหมาะสมเพื่อเตรียมสถานที่ไว้รองรับ หรือปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมในพื้นที่เดิมให้เหมาะสมต่อภาวะพึ่งพิงของผู้สูงอายุเพื่อการฟื้นฟู ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ประเด็นดังกล่าวจึงกลายเป็นที่มาสำคัญของการศึกษาในครั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพของสถานประกอบการที่ดูแลผู้สูงอายุในปัจจุบัน เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาปรับปรุงสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงให้มีความเหมาะสมกับบริบทสังคมผู้สูงอายุไทย จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อหาข้อสรุปเชิงเสนอแนะ โดยทำการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม สัมภาษณ์ การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม และการสำรวจพื้นที่ โดยมีกรณีศึกษาในงานวิจัยนี้จำนวน 3 โครงการ

ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะทางกายภาพของสถานประกอบการที่ดูแลผู้สูงอายุมีปัญหา มีข้อจำกัดและอุปสรรคที่ไม่เหมาะต่อการใช้งาน โดยแต่ละโครงการจะมีข้อจำกัดในการใช้งานที่แตกต่างกันไปในแต่ละลำดับ และประเด็นปัญหาที่พบเหมือนกันแต่ลำดับแตกต่างกัน เช่น ห้องน้ำ ทางสัญจรภายใน วัสดุ พื้นที่ส่วนกลาง ห้องเก็บของ โดยส่วนมากมีสาเหตุหลักมาจากการดัดแปลงจากอาคารเดิมที่ไม่ได้ออกแบบตามหลักการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design)

***คำสำคัญ**: ผู้สูงอายุ ภาวะพึ่งพิง สภาพแวดล้อม สถานประกอบการ*

Abstract

From the situation where the number of elderly population is continuously increasing. The United Nations has predicted that the period 2001 - 2100 will be the Century of the Elderly. Obviously, developed countries have the highest number of elderly people in the world and most of them have entered the elderly society. While Asia has the 4th largest elderly population in the world, the situation in ASEAN countries consists of 10 member countries. Thailand has the 2nd highest elderly population among the ASEAN member countries with the highest number of elderly people in 2023. Thailand's population structure is in Towards a completely aging society Such changes Housing and elderly care business To support and reach the elderly who are dependent. From a study of the types of accommodations for the elderly, palliative care or dependent people who need 24-hour care, the provision of accommodations, nursing care, and having full-time caregivers has a tendency to expand, with the highest number of applications for permission accounting. It is 97 percent of all permission requests. from the increasing expansion of the elderly Increased establishments Modifying the physical environment accordingly to prepare a place to accommodate or modify the environment in the original area to be suitable for the dependency of the elderly in order to restore and promote a better quality of life This issue therefore becomes an important source of this study. The objective is to study the physical characteristics of establishments that currently provide care for the elderly, and to suggest guidelines for developing and improving these establishments that care for dependent elderly people and suit to the context of Thai aging society. From interviews with specialists in order to draw conclusions and recommendations. By collecting data through questionnaires, interviews, and non-participant observation. and surveying the area. This research project included 3 case studies.

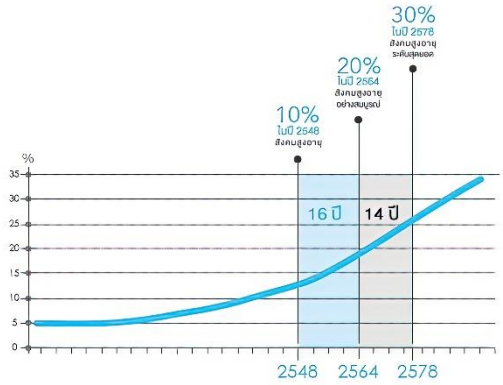
The results of the study found that the physical characteristics of establishments that care for the elderly are problematic. There are limitations and obstacles that are not suitable for use. Each project will have different usage limitations in each order. And the problems found are the same but in a different order, such as bathrooms, internal thoroughfares, materials, common areas, storage rooms. Most of them are mainly caused by modifications from the original building that were not designed according to the principles of Universal Design.

Keywords: *elderly, assisted living, environment, nursing home*

บทนำ

สถานการณ์ผู้สูงอายุโลก โดยองค์การสหประชาชาติ กล่าวว่าใน พ.ศ. 2544-2643 จะเป็นศตวรรษแห่งผู้สูงอายุ หมายถึงการมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั่วโลกใน พ.ศ. 2566 มีประชากรผู้สูงอายุทั่วโลกจำนวน 8,000 ล้านคน ซึ่งมีประชากรในช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป มีอัตราที่เพิ่มขึ้นถึง 1,000 ล้านคนคิดเป็นร้อยละ 14 ของประชากรโลกในช่วงระยะเวลา 11 ปีที่ผ่านมา คาดการณ์ว่า จะมีโอกาสที่จะเพิ่มขึ้นภายใน พ.ศ. 2593 ถึงร้อยละ 16 ของประชากรจากสถาณการณ์ดังกล่าวนั้นทำให้ภาพรวมของประชากรในอนาคตที่จะมีผู้สูงอายุมากกว่าสองเท่าของจำนวนเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี และจำนวนผู้ที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้นจาก 157 ล้านคนเป็น 459 ล้าน สถาณการณ์ผู้สูงอายุของประชากรอาเซียน 10 ประเทศมีจำนวนประชากรอาเซียนรวมทั้งหมด 674 ล้านคน และมี 7 ประเทศสมาชิกอาเซียนเข้าสู่สังคมสูงวัยที่มีสัดส่วนของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากร อีก 3 ประเทศที่ยังไม่เป็นสังคมสูงวัยประกอบด้วยประเทศลาว กัมพูชา และฟิลิปปินส์ โดยมีผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 79 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 11.74 ของประชากร ข้อมูลผู้สูงอายุของสำนักงานสถิติแห่งชาติประเทศไทยติดเป็นอันดับ 2 ของประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีผู้สูงอายุสูงสุดถึง 24 ล้านคน

สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย ผู้สูงอายุในประเทศไทยนั้นมีการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรอย่างรวดเร็วมีจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น สวนทางกับอัตราการเกิดที่ลดลงประเทศไทยมีจำนวนเด็กเกิดใหม่ลดลงต่ำกว่าจำนวน 400,000 คนต่อปี คิดเป็นอัตราการเกิดเป็นร้อยละ 7.59 ต่อประชากร 1,000 คน ภาพรวมผู้หญิงจะมีบุตรเฉลี่ยตลอดวัยเจริญพันธุ์คิดเป็นสัดส่วน 1.1 คน และคนไทยมีอายุยืนยาวขึ้นจากอายุ 76 ปี ซึ่งใน พ.ศ. 2566 มีประชากรผู้สูงอายุร้อยละ 20.66 ของประชากรคนไทยทั้งประเทศ และข้อมูลด้านประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 5.8 ต่อปี คิดเป็น 4 เท่า จึงคาดการณ์ว่าใน พ.ศ. 2576 จะมีประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 28 จึงทำให้เข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอด (super-aged society) และใน พ.ศ. 2578 ประชากรผู้สูงอายุจะมีสัดส่วนเพิ่มมากขึ้นถึงร้อยละ 30 ของประชากรทั้งหมด

ภาพ 1 อัตราส่วนร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป พ.ศ. 2548-2578

ที่มา: รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย โดย มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย [มส.ผส.], 2556. อมรินทร์-สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

จากข้อมูลที่ได้กล่าวไปข้างต้นทำให้ทราบว่า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรผู้สูงอายุที่มีจำนวนสัดส่วนที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้มีผลกระทบกับสังคมในด้านต่าง ๆ เช่น การเติบโตทางเศรษฐกิจ การบริโภค และคุณภาพชีวิต ซึ่งคาดการณ์ว่า ในอีก 17 ปีข้างหน้า ความต้องการที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุจะมากถึง 80,000 ยูนิต ประกอบกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมเมืองและครอบครัวเดี่ยวมากขึ้นที่มีข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ในการดูแลผู้สูงอายุ ธุรกิจดูแลผู้สูงอายุที่ให้การบริการสถานที่พัก การพยาบาล และมีผู้ดูแลประจำสำหรับผู้สูงอายุจึงมีทิศทางการขยายตัวขึ้น ธุรกิจศูนย์ดูแลผู้สูงอายุจึงเติบโตอย่างก้าวกระโดดในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาข้อมูลที่ยื่นต่อกรมพัฒนาธุรกิจการค้าพบว่า สูงถึงร้อยละ 25.10 และ

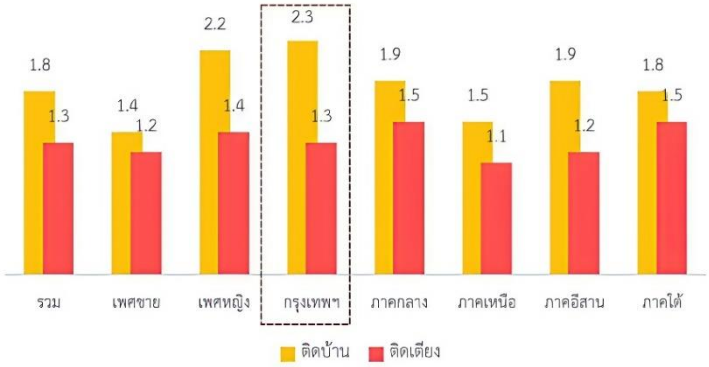
ศักยภาพของธุรกิจดูแลผู้สูงอายุที่สามารถขยายตัวได้อีกถึง 10 เท่าในช่วงอีก 10 ปีข้างหน้า จากการเติบโตที่เพิ่มขึ้นนั้นใน พ.ศ. 2563 ประเทศไทยมีกฎกระทรวงกำหนดให้กิจการดูแลผู้สูงอายุ หรือผู้มีภาวะพึ่งพิงเป็นกิจการอื่นในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2563 ที่ออกตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2559 มาตรา 3 (3) กิจการอื่นตามที่กำหนดในกระทรวง โดยออกตามที่กำหนดในกฎกระทรวงกำหนดให้กิจการการดูแลผู้สูงอายุ หรือผู้มีภาวะพึ่งพิงเป็นกิจการอื่นในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2563 กิจการการดูแลผู้สูงอายุ หรือผู้มีภาวะพึ่งพิงแบ่งลักษณะการให้บริการออกเป็น 3 ลักษณะ พร้อมทั้งสอดคล้องกับประเภทของกรมกิจการดูแลผู้สูงอายุ หรือมีภาวะพึ่งพิง 1) การให้บริการดูแลผู้สูงอายุ หรือผู้มีภาวะพึ่งพิงระหว่างวัน ประเภท Day care ลักษณะที่มีการจัดกิจกรรมการดูแล ส่งเสริม และฟื้นฟูสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ หรือผู้มีภาวะพึ่งพิง โดยไม่มีการพักค้างคืน 2) การให้บริการดูแลผู้สูงอายุประเภท Residential care ที่มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพแก่ผู้สูงอายุโดยจัดให้มีที่พำนักอาศัย 3) การให้บริการการดูประคับประคองผู้สูงอายุ หรือผู้มีภาวะพึ่งพิง ประเภท Nursing home ที่มีการจัดกิจกรรม การดูแล ส่งเสริม และฟื้นฟูสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ หรือผู้มีภาวะพึ่งพิง โดยมีการพักค้างคืน จากการศึกษาข้อมูลการขอใบอนุญาตจากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพการ (สบส.) สำรวจที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุในปัจจุบันมีอยู่ 758 แห่ง ซึ่งเป็นประเภทเนอร์สซิ่งโฮม หรือสถานบริบาลผู้สูงอายุ จำนวน 708 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 93.40 ของจำนวนการขออนุญาตทั้งหมด โครงการที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุกระจายตัวอยู่ใน 57 จังหวัดทั่วประเทศ ทั้งนี้ การกระจายตัวอันดับต้นอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์ ธนาคารอาคารสงเคราะห์, 2566)

ตาราง 1 ประเภทโครงการที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ

ประเภทโครงการ	จำนวนโครงการ	จำนวนเตียง	จำนวนผู้พักอาศัย
Nursing Home	708	15,324	9,767
สถานสงเคราะห์/มูลนิธิ	26	2,681	2,681
Residential	19	1,328	969
โรงพยาบาล	4	158	83
Day Care	1	2	-
รวม	**758**	**19,490**	**13,500**

ที่มา: ผลการสำรวจโครงการที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ ปี 2566 โดย ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์ ธนาคารอาคารสงเคราะห์, 2566. Senior Housing is Matter, 1, หน้า 57.

จากข้อมูลใน พ.ศ. 2564 ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุติดเตียงร้อยละ 1.30 ติดบ้านร้อยละ 1.80 และติดสังคมร้อยละ 96.90 พบว่า **ภาคกลางและภาคใต้มีสัดส่วนกลุ่มติดเตียงมากกว่าภาคเหนือ** ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเล็กน้อย ในส่วนของ **กลุ่มติดบ้านจะพบในกรุงเทพมหานครมากกว่าภาคอื่น ๆ**

ภาพ 2 ผู้สูงอายุติดเตียงและติดบ้าน จำแนกตามเพศและภูมิภาค พ.ศ. 2564

ที่มา: การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564 โดย สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมา พบว่า มีที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีดังต่อไปนี้ **1) แนวทางการปรับปรุงพื้นที่ภายในโครงการที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ** (นฤดี จันทรจารุวงศ์, 2557) โครงการพักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุโดยบริษัทเอกชน ศึกษาลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ส่วนกลางและสภาพแวดล้อมภายในอาคาร **2) การศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุในสถานบริบาลเอกชนเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล** (พันธ์ทิพย์ วรวาท, 2551) ศึกษาลักษณะความต้องการผู้สูงอายุที่พักอาศัยในสถานบริบาลเอกชน เพื่อการวางแผนการดูแลและการฟื้นฟูสภาพของผู้สูงอายุในสถานบริบาล **3) แนวทางการพัฒนาและปรับปรุงด้านกายภาพศูนย์อเนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ** (ปฏิพันธ์ แทนเมือง, 2557) ศึกษาแนวทางการพัฒนาด้านกายภาพศูนย์อเนกประสงค์ให้เหมาะสมกับวิถีชีวิต สังคม **4) สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุภาวะสมองเสื่อมโครงการที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ** (ภัสสร์ชญาณ์มน เพรสคอทท์, 2556) ศึกษาการปรับปรุงและพัฒนาสภาพการอยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุภาวะสมองเสื่อมในระดับภาวะที่แตกต่างกันให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้สูงอายุ

การศึกษาพบว่า ที่ผ่านมาจุดประสงค์หลักของการศึกษาเป็นการปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพก่อนออกกฎกระทรวง กำหนดให้กิจการการดูแลผู้สูงอายุ หรือผู้มีภาวะพึ่งพิง เป็นกิจการอื่นในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. 2563 และกฎกระทรวง กำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 **และการศึกษาที่ผ่านมาเป็นการปรับสภาพแวดล้อมในลักษณะอาคารสาธารณะ และโครงการในชุมชน ยังไม่พบการศึกษาสถานประกอบการของภาคเอกชน ขนาดพื้นที่การให้บริการ 400-1,400 ตารางเมตร ที่ให้บริการมากกว่าขนาด 40 เตียงขึ้นไป ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาเรื่อง** สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในสถานประกอบการของภาคเอกชน

คำถามในงานวิจัย

สภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถานประกอบการปัจจุบันเป็นอย่างไร มีการจัดการสำหรับผู้สูงอายุในสถานประกอบการที่ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

วิจัยนี้เพื่อ “ศึกษาสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในสถานประกอบการของภาคเอกชน กรณีศึกษา กรุงเทพมหานครและปริมณฑล” ตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาสำรวจสภาพสถานประกอบการที่ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของภาคเอกชนมีความเหมาะสมอย่างไร 2) เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดของสภาพแวดล้อมทางกายภาพในสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาปรับปรุงสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ให้มีความเหมาะสมต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิต

ตาราง 2 สรุปแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ศึกษาตามหัวข้อวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์	แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
1. เพื่อศึกษาสำรวจสภาพสถานประกอบการที่ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของภาคเอกชนมีความเหมาะสมอย่างไร	- การให้บริการดูแลผู้สูงอายุในสถานประกอบการ - การประเมินหาค่าความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวันด้วยดัชนีบาร์เธล เอดีแอล (Barthel ADL index)
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดของสภาพแวดล้อมทางกายภาพในสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง	- ความจำกัดของผู้สูงอายุและผลกระทบต่อผู้สูงอายุจากการเปลี่ยนแปลง - กฎหมายที่เกี่ยวกับมาตรฐานทางกายภาพสถานประกอบการเพื่อสุขภาพประเภทกิจการ การดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาปรับปรุงสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ให้มีความเหมาะสมต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิต	- แนวคิดการออกแบบสภาพแวดล้อมและที่พักอาศัยที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ - แนวคิดเรื่องการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ ตามหลักการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design) - แนวคิดการออกแบบสภาพแวดล้อมการอยู่อาศัยที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ - แนวคิดคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

ที่มา: ผู้วิจัย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การให้บริการดูแลผู้สูงอายุในสถานประกอบการและการประเมินหาค่าความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวัน ADL (ศิริพันธุ์ สาสัตย์, 2558) การดูแลช่วยเหลือให้แก่ผู้สูงอายุที่เข้าพักในสถานประกอบการ เป็นการให้การดูแลส่วนบุคคล หรือการพยาบาลแก่ผู้สูงอายุ แบ่งการดูแลได้เป็น 2 ระดับ ระดับพื้นฐานและระดับสูง เป็นการดูแลและที่ต้องมีที่พักอาศัยที่เหมาะสมตามระดับการจัดกลุ่มผู้สูงอายุ การดูแลให้ความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ มีความจำเป็นอย่างมากในการดูแลเพื่อตอบสนองต่อสภาพปัญหา ความจำเป็นของผู้สูงอายุในแต่ละกลุ่ม รวมทั้งด้านการบริการพยาบาล การดูแลผู้สูงอายุในด้านกายภาพบำบัดและกิจกรรมบำบัด เน้นการฟื้นฟูมากกว่าการดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะวิกฤต ลักษณะการดูแลโดยการหาค่าความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวันด้วยดัชนีบาร์เธล เอดีแอล (Barthel ADL index) การจำแนกกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อให้เหมาะสมกับการดำเนินงานดูแลส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ จากเกณฑ์การประเมินความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวัน โดยมีรายละเอียด 3 กลุ่มดังนี้

ผู้สูงอายุกลุ่มที่ 1 ผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองได้ ช่วยเหลือผู้อื่น ชุมชน และสังคมได้ (กลุ่มติดสังคม) มีผลรวม คะแนน ADL ตั้งแต่ 12 คะแนนขึ้นไป

ผู้สูงอายุกลุ่มที่ 2 ผู้สูงอายุที่ดูแลตนเองได้บ้าง ช่วยเหลือตนเองได้บ้าง (กลุ่มติดบ้าน) มีผลรวมคะแนน ADL อยู่ในช่วง 5–11คะแนน

ผู้สูงอายุกลุ่มที่ 3 ผู้สูงอายุกลุ่มที่พึ่งตนเองไม่ได้ ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ พิการ หรือทุพพลภาพ (กลุ่มติดเตียง) มีผลรวมคะแนน ADL อยู่ในช่วง 0 -4 คะแนน

แนวคิดการจัดสภาพแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ (ไตรรัตน์ จารุทัศน์ และคณะ, 2548) การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในทุก ๆ ด้าน เริ่มตั้งแต่การก่อสร้างสถาปัตยกรรม การออกแบบพื้นที่ภายในอาคาร รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นต้น ให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย มีความเหมาะสมกับการดำรงชีวิตประจำวัน การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุให้เอื้อต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) สภาวะแวดล้อมส่วนบุคคล (Individual environment) ปรับเปลี่ยนสภาวะแวดล้อมให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย การเสื่อมถอย 2) สภาวะแวดล้อมทางสังคม (Social environment) เอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรม 3) สภาวะแวดล้อมทางกายภาพ (Physical environment) สภาพแวดล้อมเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุมากกว่าวัยอื่น ๆ เรื่องความมั่นคงปลอดภัยของผู้สูงอายุ ลักษณะทางกายภาพที่อยู่รอบตัวมีผลต่อสภาวะจิตใจ

แนวคิดเรื่องการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ ตามหลักการออกแบบเพื่อทุกคน Universal Design (ไตรรัตน์ จารุทัศน์ และคณะ, 2548) แนวคิดการออกแบบสภาพแวดล้อมที่คำนึงการใช้งานที่สะดวก ปลอดภัยสำหรับทุกคนในสังคม ทุกสภาพร่างกาย หรือปรับเปลี่ยนมีความยืดหยุ่นทางการใช้งาน มีความเหมาะสมกับทุกภาวะพึ่งพิง เพื่อให้ได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตในอาคารและสิ่งแวดล้อมตามโครงการให้ใช้งานร่วมกันได้อย่างเท่าเทียม

แนวคิดการออกแบบสภาพแวดล้อมการอยู่อาศัยที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ (ภาวดี อังศุสิงห์, 2559: 126) สภาพแวดล้อมทางกายภาพส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยคำนึงถึงความปลอดภัย การเข้าถึงพื้นที่ และการกระตุ้นให้เกิดการทำกิจกรรม การออกแบบสภาพแวดล้อมการอยู่อาศัยที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ สามารถดำรงอยู่ในสังคมเหมือนคนปกติทั่วไป สามารถพึ่งพาและส่งผลให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุดีขึ้น

แนวคิดคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, 2549: 80) ผู้ที่ดูแลตนเองได้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ทำในสิ่งที่ต้องการได้ตามศักยภาพของตน ทำประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคม มีความพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งนำไปสู่การลดภาวะพึ่งพิงของผู้สูงอายุที่มีต่อบุคคลในวัยอื่น ๆ คุณภาพชีวิตนั้นครอบคลุมหลายมิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ในด้านที่พักอาศัยสามารถส่งเสริมได้โดยการออกแบบเพื่อการพึ่งพาตนเอง การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีภาวะด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีตามความสามารถ สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและมีความสมดุลอย่างเหมาะสม

ขอบเขตของงานวิจัย

- **ขอบเขตด้านระยะเวลา** เป็นการศึกษาแบบ Cross-sectional descriptive study โดยเป็นการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดตามเกณฑ์ อ้างอิงจาก ศูนย์เชี่ยวชาญเฉพาะทางการออกแบบสภาพแวดล้อมเพื่อทุกคน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ดำเนินการโครงการศึกษาที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุ สำรวจข้อมูล พ.ศ. 2566 ร่วมกับศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์
- **ขอบเขตด้านเนื้อหาและการศึกษา** บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ Qualitative research งานวิจัยนี้มุ่งเน้นในการศึกษาสภาพแวดล้อมเชิงกายภาพของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในสถานประกอบการ ภาคเอกชน โดยมีขอบเขตการวิจัยดังนี้ ศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง เพื่อหาปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดของสภาพแวดล้อม ตลอดจนการเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ให้มีความเหมาะสมต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตต่อไป
- **ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา** คัดเลือกจากอันดับสูงสุดของภูมิภาคที่ผ่านการรับรอง อ้างอิงข้อมูลสถานประกอบการที่มีใบอนุญาตจากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ (สบส.) รับรอง โดยทางกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2566 โดยศึกษาลักษณะทางกายภาพของตัวอาคาร ตามมาตรฐานที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ ทั้งในห้องพัก พื้นที่ส่วนกลางในอาคาร

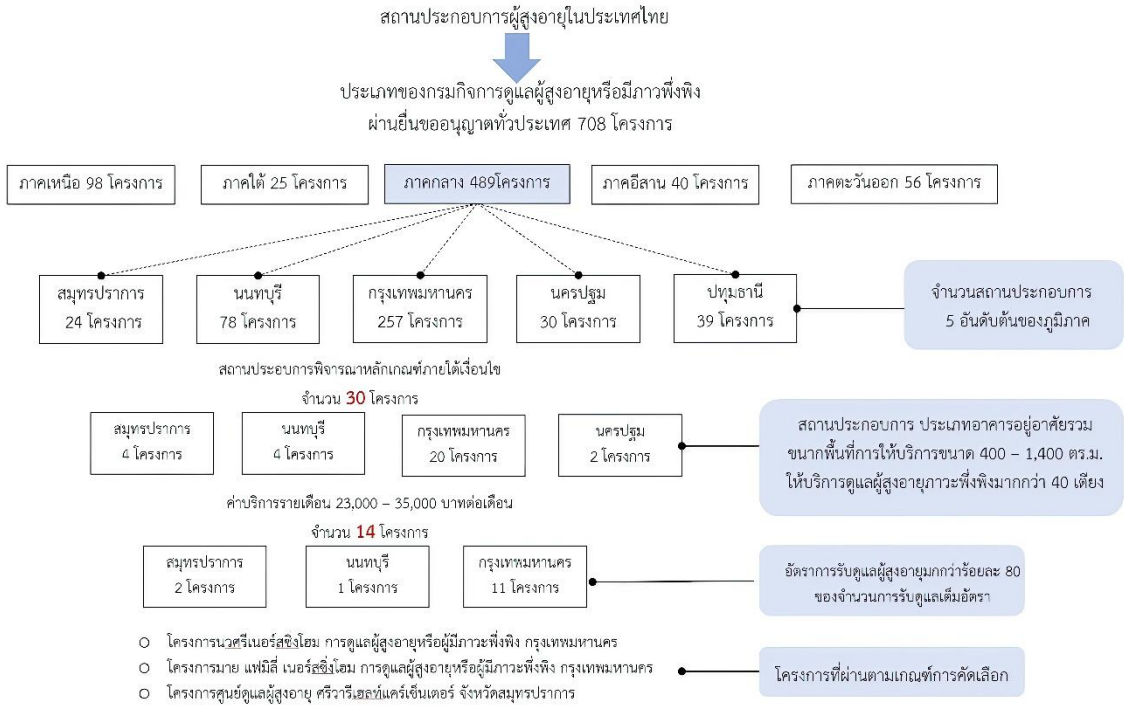
และพื้นที่บริเวณโดยรอบสถานประกอบการ โครงการที่ผ่านตามเกณฑ์การคัดเลือกและพิจารณาตามการเข้าถึงข้อมูลในขั้นต้นมีจำนวน 3 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการนวศรีเนอร์สซิ่งโฮม การดูแลผู้สูงอายุ หรือผู้มีภาวะพึ่งพิง กรุงเทพมหานคร 2) โครงการมาย แฟมิลี่ เนอร์สซิ่งโฮม การดูแลผู้สูงอายุ หรือผู้มีภาวะพึ่งพิง กรุงเทพมหานคร 3) โครงการศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ ศรีวารีเฮลท์แคร์เซ็นเตอร์ จังหวัดสมุทรปราการ

- **ขอบเขตของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ประชากรที่กำหนดในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มโครงการ ประกอบด้วย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางจำนวน 5 ท่าน กลุ่มโครงการผู้ประกอบการ(เจ้าของ)หรือผู้จัดการ 3 ท่าน และผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการจำนวน 24 ท่าน รวมทั้งหมด 32 ท่าน

ตาราง 3 สรุปการเข้าถึงข้อมูลรายละเอียดสถานประกอบการที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือก

โครงการ	ขนาดพื้นที่ให้บริการ (ตร.ม.)	ผู้ประกอบการ	เจ้าหน้าที่	การสำรวจ		
				ห้องพักตัวอย่าง	พื้นที่ส่วนกลาง	พื้นที่ส่วนสนับสนุน
1.โครงการนวศรี เนอร์สซิ่งโฮม	1,300	√	√	√	√	√
2.โครงการมายแฟมิลี่ เนอร์สซิ่งโฮม	1,200	×	√	√	√	√
3.โครงการศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ ศรีวารี เฮลท์แคร์เซ็นเตอร์	1,000	√	√	√	√	√

ที่มา: เรียบเรียงโดย ผู้วิจัย, 2567

ภาพ 3 ขั้นตอนการพิจารณาและคัดเลือกพื้นที่ศึกษา

ที่มา: ผู้วิจัย, 2567

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยฉบับนี้ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสำรวจ เป็นเครื่องมือที่ถูกสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ตัวแปรในแบบสอบถามจะปรึกษาร่วมกับอาจารย์และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้อง พิจารณาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ของแบบสอบถาม แบบสำรวจ และแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยวิธีการพิจารณาให้มีความสอดคล้องตามตัวแปร ลักษณะพื้นที่พักอาศัยและพื้นที่กิจกรรมของผู้สูงอายุ การจัดการด้านสภาพแวดล้อม การแบ่งกลุ่มการดูแลตาม ADL แล้วนำมาปรับปรุงเครื่องมือวิจัยให้สมบูรณ์ แบบสอบถามที่ได้จะนำไปทดสอบ (pre-test) กับกลุ่มเป้าหมายที่มีคุณสมบัติเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัย โดยแบบสอบถามที่ได้กลับมาจะทำการสรุปผลเพื่อตรวจสอบเครื่องมือแล้วปรับปรุงแบบสอบถามเพื่อให้ได้คำตอบครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ แล้วจึงจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับจริงเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 โครงการต่อไป มีรายละเอียด ดังนี้

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โครงสร้างของสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านประกอบไปด้วย ด้านการออกแบบสภาพแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ มาตรฐานสำหรับสถานประกอบการ และด้านการดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิง คำถามเพื่อขอความคิดเห็นเชิงเสนอแนะ โดยแบบสัมภาษณ์จะมีความแตกต่างกันตามความเชี่ยวชาญของแต่ละท่าน ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อเป็นข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

แบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ (เจ้าของ) หรือผู้จัดการ และผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการ สัมภาษณ์เชิงลึก in-depth interview โดยที่มาของคำถามจะได้มาจากการวิเคราะห์ คัดเลือกจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คำถามเพื่อเข้าถึงข้อมูลการบริหารโครงการ การจัดพื้นที่ใช้พื้นที่ที่ดูแลผู้สูงอายุ เพื่อนำมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์

แบบสำรวจ การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม แบบสำรวจทางกายภาพจะประกอบไปด้วย ตารางบันทึกกิจวัตรประจำวัน ขนาดพื้นที่ส่วนต่าง ๆ แบบสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการทุพพลภาพและคนชราตามมาตรฐาน และการบันทึกภาพ เพื่อนำมาวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดของสภาพแวดล้อมทางกายภาพในสถานประกอบการ

วิธีพิทักษ์สิทธิ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมในการวิจัยในคนและอนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาการวิจัยในคนกลุ่มกลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย **หนังสือรับรองเลขที่ 019/67 เลขที่โครงการวิจัย 660434** ก่อนนำไปเก็บข้อมูลกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากการได้มาซึ่งข้อมูลจำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์กับคน ทั้งผ่านทางโทรศัพท์ หรือการพบหน้า เนื้อหามีความเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ รวมถึงจำนวนผู้เข้าร่วมในงานวิจัย โดยตามหลักจริยธรรมในคน (Belmont report) เป็นการเคารพบุคคลที่ให้ข้อมูลและได้รับความยินยอมโดยสมัครใจ และการรักษาความลับของผู้ร่วมวิจัย โดยไม่ทำการเปิดเผยชื่อ ข้อมูลส่วนตัวที่สามารถระบุตัวบุคคลได้ อีกทั้งเมื่อทำการบันทึกภาพ หรือเสียง ต้องได้รับการยินยอมของผู้ร่วมวิจัยก่อน

ผลของงานวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในสถานประกอบการของภาคเอกชน กรณีศึกษา กรุงเทพมหานครและปริมณฑล สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพของสถานประกอบการที่ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง จากการสำรวจ โครงการที่ผ่านตามเกณฑ์การคัดเลือก ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทั้ง 3 โครงการ ข้อมูลรายละเอียด ดังนี้

ตาราง 4 ข้อมูลรายละเอียดของกรณีศึกษา 3 โครงการ

รายละเอียด	กรณีศึกษา		
	นวศรีเนอร์สซิ่งโฮม	มาย แฟมิลี่ เนอร์สซิ่งโฮม	ศรีวารีเฮลท์แคร์เซ็นเตอร์
1. ภาพประกอบ	 กรุงเทพฯ	 กรุงเทพฯ	 สมุทรปราการ
2. ลักษณะรูปแบบอาคาร	อาคารอยู่อาศัยรวม 4 ชั้น อาคารเดิมเป็นโรงพยาบาลขนาด 50 เตียง	อาคารอยู่อาศัยรวม 4 ชั้น อาคารเดิมเป็นอะพาร์ตเม้นต์	อาคารอยู่อาศัยรวม 1 ชั้น ก่อสร้างใหม่
3. ขนาดพื้นที่ให้บริการ	1,3000 ตร.ม.	1,200 ตร.ม.	1,000 ตร.ม.
4. เปิดให้บริการ	พ.ศ. 2538	พ.ศ. 2560	พ.ศ. 2559
5. จำนวนเตียงให้บริการ	56 เตียง	54 เตียง	40 เตียง
6.ระบบสาธารณูปโภคและระบบสาธารณูปการ	● โรงพยาบาลกรุงเทพ 2 ระยะทาง 4.5 กิโลเมตร ● โรงพยาบาลแพทย์ปัญญา ระยะทาง 3.2 กิโลเมตร ● ทางด่วนพิเศษฉลองรัช ● มหาวิทยาลัยรามคำแหง ระยะทาง 2.5 กิโลเมตร	● โรงพยาบาลรวมใจรักษ์สุขุมวิท 62 ระยะทาง 4.7 กิโลเมตร ● โรงพยาบาลผู้สูงอายุกล้วยน้ำไท 2 ระยะทาง 3.6 กิโลเมตร ● BTS สถานีปุณณวิถี ระยะทาง 3.0 กิโลเมตร	● โรงพยาบาลจุฬารัตน์ 1 ระยะทาง 19 กิโลเมตร ● โรงพยาบาลลาดกระบัง ระยะทาง 8.3 กิโลเมตร ● มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ระยะทาง 10.6 กิโลเมตร
7.ขนาดของห้องพักอาศัย	● ห้องพักเดี่ยว พื้นที่ห้อง 17.00 ตร.ม. จำนวน 3 ห้อง ● ห้องพักรวม 4 เตียง พื้นที่ห้อง 17.00 ตร.ม. จำนวน 6 ห้อง ● ห้องพักรวม 7 เตียง พื้นที่ห้อง 56.00 ตร.ม. จำนวน 1 ห้อง ● ห้องพักคู่ พื้นที่ห้อง 17.00 ตร.ม. จำนวน 2 ห้อง ● ห้องพักรวม 3 เตียง พื้นที่ห้อง 17.00 ตร.ม. จำนวน 6 ห้อง ● ห้องสุขารวมห้องอาบน้ำ พื้นที่ 3.60 ตร.ม.	● ห้องพักเดี่ยว พื้นที่ห้อง 10.00 ตร.ม.จำนวน 4 ห้อง ● ห้องพักรวม 4 เตียง พื้นที่ห้อง 25.00 ตร.ม. จำนวน 1 ห้อง ● ห้องพักรวม 8 เตียง พื้นที่ห้อง 58.00 ตร.ม. จำนวน 5 ห้อง ● ห้องพักรวม 6 เตียง พื้นที่ห้อง 45.00 ตร.ม. จำนวน 1 ห้อง ● ห้องสุขารวมห้องอาบน้ำ พื้นที่ 2.60 ตร.ม. ● ห้องอาบน้ำ พื้นที่ 2.00 ตร.ม. ● ห้องสุขา พื้นที่ 2.30 ตร.ม.	● ห้องพักเดี่ยวพื้นที่ห้อง 13.00 ตร.ม.จำนวน 1 ห้อง ● ห้องพักรวม 4 เตียง พื้นที่ห้อง 28.00 ตร.ม. จำนวน 1 ห้อง ● ห้องพักรวม 7 เตียง พื้นที่ห้อง 32.00 ตร.ม. จำนวน 1 ห้อง ● ห้องพักคู่ 2 พื้นที่ห้อง 13.00 ตร.ม.จำนวน 3 ห้อง ● ห้องพักรวม 8 เตียง พื้นที่ห้อง 92.00 ตร.ม. จำนวน 1 ห้อง ● ห้องพักรวม 9 เตียง พื้นที่ห้อง 95.00 ตร.ม. จำนวน 1 ห้อง ● ห้องพักรวม 5 เตียง พื้นที่ห้อง 25.00 ตร.ม. จำนวน 1 ห้อง ● ห้องสุขารวมห้องอาบน้ำ พื้นที่ 3.40 ตร.ม.
8. สิ่งอำนวยความ สะดวกอื่น ๆ เพิ่มเติม	● เจ้าหน้าที่ดูแล 24 ชั่วโมง รถ ambulance เอกชน ● นักกายภาพบำบัด PT ประจำ	● เจ้าหน้าที่ดูแล 24 ชั่วโมง ● รถ ambulance ของโครงการ ● นักกายภาพบำบัด PT part	● เจ้าหน้าที่ดูแล 24 ชั่วโมง ● รถ ambulance เอกชน ● นักกายภาพบำบัด PT ประจำ

รายละเอียด	กรณีศึกษา		
	นวศรีเนอร์สซิ่งโฮม	มาย แฟมิลี่ เนอร์สซิ่งโฮม	ศรีวารีเฮลท์แคร์เซ็นเตอร์
	● พื้นที่กายภาพพร้อมอุปกรณ์ภายนอก ● พื้นที่จอดรถสำหรับญาติ ● ห้องสังเกตอาการ/ห้องคัดแยก ● ห้องประชุม ● ห้องปฐมพยาบาล ● นักกำหนดอาหารประจำ	time ● ห้องกายภาพพร้อมอุปกรณ์ภายใน ● พื้นที่จอดรถสำหรับญาติ	● พื้นที่กายภาพพร้อมอุปกรณ์ภายนอก ● พื้นที่จอดรถสำหรับญาติ
9.สภาพแวดล้อมโดยรอบโครงการ			
10.พื้นที่อเนกประสงค์	ขนาดพื้นที่ 70 ตร.ม.	ขนาดพื้นที่ 15 ตร.ม.	ขนาดพื้นที่ 15 ตร.ม.
11.ส่วนกิจกรรมภายนอก	ขนาดพื้นที่ 48 ตร.ม.	ขนาดพื้นที่ 100 ตร.ม.	ขนาดพื้นที่ 60 ตร.ม.
12.ส่วนพักคอยรับรองญาติ	ขนาดพื้นที่ 12 ตร.ม.	ขนาดพื้นที่ 4 ตร.ม.	ขนาดพื้นที่ 6 ตร.ม.
13.ส่วนสำนักงาน	ขนาดพื้นที่ 30 ตร.ม.	ขนาดพื้นที่ 9 ตร.ม.	ขนาดพื้นที่ 30 ตร.ม.
14.ห้องเก็บของ	ขนาดพื้นที่ 36 ตร.ม.	ขนาดพื้นที่ 13 ตร.ม.	-
15.ส่วนเตรียมอาหาร	ขนาดพื้นที่ 60 ตร.ม.	ขนาดพื้นที่ 12 ตร.ม.	ขนาดพื้นที่ 20 ตร.ม.
16.ห้องแยกขยะ	ขนาดพื้นที่ 8 ตร.ม.	ขนาดพื้นที่ 3 ตร.ม.	-

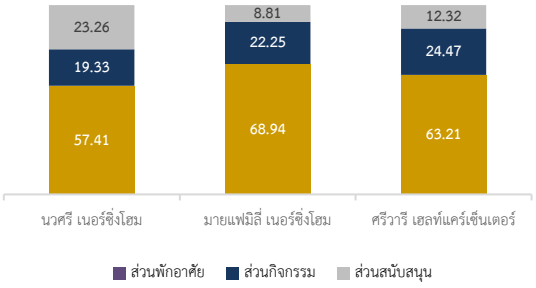
ที่มา: เรียบเรียงโดย ผู้วิจัย, 2567

จากการสำรวจลักษณะของสถานประกอบการที่ดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงทั้ง 3 โครงการเป็นอาคารพักอาศัยรวมสูงไม่เกิน 23 เมตร ลักษณะนำอาคารเดิมมาปรับเปลี่ยนเป็นสถานประกอบการ ในส่วนพื้นที่ปริมณฑลรอบกรุงเทพฯ ลักษณะอาคารเป็นแนวราบ ตามขนาดของพื้นที่ดินที่ยังมีบริเวณกว้าง กรณีศึกษาส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นห้องพักอาศัยเดี่ยว มีขนาดพื้นที่ใช้สอยโดยรวมตั้งแต่ 10-17 ตารางเมตร มีรูปแบบห้องพักให้เลือก 3-5 รูปแบบ และห้องน้ำมีขนาดพื้นที่ใช้สอยโดยรวมตั้งแต่ 2-3.6 ตารางเมตร พื้นที่ส่วนกิจกรรมภายนอกที่ทุกโครงการมีเหมือนกัน และส่วนสนับสนุนเป็นพื้นที่ส่วนประกอบที่แต่ละโครงการมีแตกต่างกันไป

เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดของสภาพแวดล้อมทางกายภาพในสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง จากกรณีศึกษาสถานประกอบการส่วนใหญ่แบ่งเป็นที่พักอาศัยคิดเป็นร้อยละ 93.51 ของพื้นที่ รองลงมาคือพื้นที่ส่วนสนับสนุนคิดเป็นร้อยละ 3.33 ของพื้นที่ และพื้นที่ส่วนกิจกรรมคิดเป็นร้อยละ 3.16 ของพื้นที่ จากการวิเคราะห์ปัญหา ลักษณะกายภาพในสถานประกอบการจากการสำรวจสภาพแวดล้อมทางกายภาพในสถานประกอบการฯ ที่ใช้งานจริงแล้วประเมินโดยผู้วิจัย ตามกฎกระทรวง กำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคาร สำหรับผู้พิการ หรือทุพพลภาพ และคนชรา มีดังนี้ 1) กำหนดให้ขนาดห้องน้ำมีพื้นที่ว่างเป็นวงกลมเส้นผ่าศูนย์กลาง 1.50 เมตร สามารถให้วีลแชร์หมุนกลับได้ พบว่า มีการจัดขนาดพื้นที่ตามมาตรฐานเพียงบางตำแหน่งใน 2 กรณีศึกษา และมีการจัดขนาดพื้นที่ตามมาตรฐาน 1 กรณีศึกษา รายละเอียดเพิ่มเติมของประเด็นดังกล่าว คือ กรณีผู้สูงอายุที่ใช้วีลแชร์ ขนาดห้องน้ำที่แคบทำให้มีข้อจำกัดในการใช้พื้นที่ 2) กำหนดให้อ่างล้างมือมีราวจับในแนวนอนทั้ง 2 ข้าง และก๊อกน้ำชนิดก้านโยก ก้านผลัก หรืออัตโนมัติ พบว่า มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกตามมาตรฐานเพียงบางตำแหน่งใน 3 กรณีศึกษา รายละเอียดเพิ่มเติมของประเด็นดังกล่าว คือ การใช้งาน

ส่วนใหญ่ในกลุ่มผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงกลุ่มติดบ้านที่ช่วยเหลือตัวเองได้บ้าง ไม่พบอุปกรณ์เพื่อช่วยพยุงตัว หรือก๊อกน้ำชนิดก้านโยกเพื่อความสะดวกต่อการใช้งานไม่ต้องออกแรงมาก 3) กำหนดให้ที่อาบน้ำต้องมีเก้าอี้นั่งอาบน้ำมีพนักพิงที่มั่นคง พร้อมราวจับด้านข้างบริเวณที่อาบน้ำ พบว่า มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกตามมาตรฐานเพียงบางตำแหน่ง ใน 2 กรณีศึกษา และมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกตามมาตรฐาน 1 กรณีศึกษา รายละเอียดเพิ่มเติมของประเด็นดังกล่าว คือ บริเวณอาบน้ำส่วนใหญ่ไม่พบเก้าอี้นั่งอาบน้ำ จึงมักจะไม่พบการติดตั้งราวจับด้านข้างเพื่อใช้พยุงตัวขึ้น 4) กำหนดให้มีสัญญาณเสียงและสัญญาณไฟขอความช่วยเหลือภายในห้องน้ำ พบว่า มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกตามมาตรฐานเพียงบางตำแหน่งใน 2 กรณีศึกษา และมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกตามมาตรฐาน 1 กรณีศึกษา รายละเอียดเพิ่มเติมของประเด็นดังกล่าว คือ ระบบสัญญาณเสียงและสัญญาณไฟขอความช่วยเหลือเพื่อให้ผู้สูงอายุแจ้งเหตุหรือเรียกเจ้าหน้าที่กรณีฉุกเฉิน 5) กำหนดให้ทางสัญจรในแนวตั้งกำหนดให้ต้องมีความกว้างสุทธิ 1.50 เมตร พื้นผิวไม่ลื่น มีชานพักทุก ๆ ระยะแนวดิ่ง 2.00 เมตร ผลรวมของลูกตั้งกับลูกนอนอยู่ระหว่าง 43-48 เซนติเมตร พบว่า มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกตามมาตรฐานเพียงบางตำแหน่ง ใน 2 กรณีศึกษา และมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกตามมาตรฐาน 1 กรณีศึกษา รายละเอียดเพิ่มเติมของประเด็นดังกล่าว คือ อยู่ในระยะความของขั้นบันไดลูกตั้งและลูกนอนที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุเดินขึ้นลงได้สะดวก

การจากสำรวจผู้สูงอายุภายในโครงการทั้ง 3 กรณีศึกษาพบว่า จำนวนผู้สูงอายุกลุ่มที่ 2 ผู้สูงอายุที่ดูแลตนเองได้บ้างช่วยเหลือตนเองได้บ้าง (กลุ่มติดบ้าน) ADL อยู่ในช่วง 5–11คะแนน มีจำนวนร้อยละ 58.33 ของจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด รองลงมาผู้สูงอายุกลุ่มที่ 3 ผู้สูงอายุกลุ่มที่พึ่งตนเองไม่ได้ (กลุ่มติดเตียง) ADL อยู่ในช่วง 0 -4 คะแนน จำนวนร้อยละ 34.09 ของจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด และผู้สูงอายุกลุ่มที่ 1 ผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองได้ ช่วยเหลือผู้อื่น ชุมชนและสังคมได้ (กลุ่มติดสังคม) ADL อยู่ในช่วงตั้งแต่ 12 คะแนนขึ้นไป จำนวนร้อยละ7.58 ของจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด และเมื่อวิเคราะห์จากการสำรวจพบว่าพื้นที่สภาพแวดล้อมทางกายภาพยังไม่เหมาะสมทั้งด้านความปลอดภัย ด้านการฟื้นฟู ที่เอื้อต่อกลุ่มผู้สูงอายุแต่ละภาวะพึ่งพิง

ภาพ 4 อัตราส่วนการใช้พื้นที่ของแต่ละกรณีศึกษา

ที่มา: ผู้วิจัย, 2567

ตาราง 5 ข้อมูลรายละเอียดประเด็นที่พบของกรณีศึกษา 3 โครงการ

รายละเอียด	กรณีศึกษา		
	นวศรีเนอร์สซิ่งโฮม	มาย แฟมิลี่ เนอร์สซิ่งโฮม	ศรีวารีเฮลท์แคร์เซ็นเตอร์
ห้องพักอาศัย			
ประเด็นที่พบ	ขนาดพื้นที่ห้องพักรวมมีขนาดพื้นที่ใช้สอยโดยรวมเฉลี่ย 8.00-5.37 ตารางเมตร/เตียง		
แนวทางปรับปรุงแก้ไข	ปรับลดขนาดเตียงต่อห้องพักรวมให้ได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำ 9 ตารางเมตร/เตียง (กิตติอร ศิริสุข, 2565)		
ห้องน้ำ			
ประเด็นที่พบ	อุปกรณ์ราวจับยังไม่อำนวยความสะดวกสบายและความปลอดภัยต่อผู้สูงอายุ ขนาดของห้องน้ำที่น้อยกว่ามาตรฐานที่กฎกระทรวงกำหนดให้มีพื้นที่ว่างเป็นวงกลมเส้นผ่าศูนย์กลาง 1.50 เมตร		
แนวทางปรับปรุงแก้ไข	ติดตั้งอุปกรณ์ราวจับชิดผนังต้องมีทั้งแนวนอน ระยะสูงจากพื้น 65-70 เซนติเมตร และแนวดิ่ง วัดระยะจากปลายแนวนอนขึ้นไป 60 เซนติเมตร ปรับขยายพื้นที่ห้องน้ำให้มีพื้นที่ว่างเป็นวงกลมเส้นผ่าศูนย์กลาง 1.50 เมตร ให้วีลแชร์สามารถเข้าใช้ได้		
พื้นที่สนับสนุน			
ประเด็นที่พบ	พื้นที่เก็บอุปกรณ์ต่าง ๆ ไม่เพียงพอ		
แนวทางปรับปรุงแก้ไข	มีห้องจัดเก็บอุปกรณ์ ชั้นวางของ หรือตู้เก็บอุปกรณ์ เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่		

ที่มา: เรียบเรียงโดย ผู้วิจัย, 2567

เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาปรับปรุงสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ให้มีความเหมาะสมต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ลักษณะการอยู่อาศัยที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงพร้อมผู้ดูแล โดยจัดพื้นที่ให้เพียงพอต่อจำนวนผู้สูงอายุตามมาตรฐานพื้นที่ขั้นต่ำของพื้นที่ห้องพักและพื้นที่ส่วนกลาง เช่น ห้องพักเดี่ยวขนาดไม่น้อยกว่า 11 ตารางเมตร ห้องพักรวมขนาด 9 ตารางเมตร/เตียง พื้นที่กิจกรรม 4 ตารางเมตร/2 คน และพื้นที่ให้บริการ 2 ตารางเมตร/คน เป็นต้น โดยคำนึงตามหลักการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design) ให้ผู้สูงอายุมีความสะดวกในการใช้พื้นที่ในอาคารที่คำนึงถึงเรื่องปลอดภัย สะดวกสบาย เช่น ติดตั้งราวจับ มีทางลาดความชันไม่เกิน 1:12 พื้นวัสดุที่ไม่ลื่น เป็นต้น สามารถเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนให้ผู้สูงอายุสามารถช่วยเหลือตนเองได้ และตามที่ โกศล จึงสเถียรทรัพย์ (2559) กล่าวไว้ว่า การปรับปรุงสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเยียวยา สามารถเพิ่มพื้นที่สวนและภูมิทัศน์ ที่ผสมผสานกับสภาพแวดล้อมให้เหมาะต่อการฟื้นฟู และการจัดพื้นที่ส่วนกลางในการทำกิจกรรมร่วมกัน ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ รวมทั้งการเลือกวัสดุกรุปิดพื้นผิวของตัวอาคาร สีสันและผิวสัมผัสของวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาสภาพจิตใจและอารมณ์ของผู้สูงอายุได้เช่นกัน

การอภิปรายและสรุปผลการศึกษา

ข้อมูลด้านสถานประกอบการฯ ผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า การให้บริการดูแลผู้สูงอายุในสถานประกอบการฯ เป็นการให้การดูแลส่วนบุคคล หรือการพยาบาลแก่ผู้สูงอายุ การดูแลด้านพยาบาลตลอด 24 ชั่วโมง กลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงที่เข้ารับการดูแล การดูแลสนับสนุนทางการแพทย์ เช่น กายภาพบำบัดและกิจกรรมบำบัด **มีลักษณะสอดคล้อง**กับงานวิจัยเรื่อง รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุในสถานดูแลระยะยาวในประเทศไทย (ศิริพันธุ์ สาสัตย์, 2552: 242) กล่าวไว้ว่า การดูแลผู้สูงอายุในสถานดูแล เน้นการช่วยเหลือการดำรงชีวิต การดูแลสุขภาพเบื้องต้น

ข้อมูลด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพในสถานประกอบการฯ จากกรณีศึกษา 3 โครงการ **มีลักษณะไม่สอดคล้องตาม**กฎกระทรวง กำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา พ.ศ. 2548 กฎกระทรวง กำหนดมาตรฐานด้านสถานที่ ความปลอดภัย และกฎกระทรวง กำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา (ฉบับที่2) พ.ศ. 2564 สำหรับปัญหาที่พบโดยส่วนใหญ่ในโครงการพบปัญหาเรื่อง ทางลาด ลิฟท์ บันได ห้องน้ำ เป็นต้น ที่ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนดไว้

ข้อมูลในเรื่องของขนาดพื้นที่ห้องพักและพื้นที่สนับสนุนในสถานประกอบการฯ ผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า ห้องพักรวมมีขนาดพื้นที่เฉลี่ย 8-5.37 ตารางเมตร/เตียง **มีลักษณะไม่สอดคล้องกับงานวิจัย**เรื่อง มาตรฐานขั้นต่ำของพื้นที่ห้องพักและพื้นที่ส่วนกลางของ สถานดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (กิตติอร ศิริสุข, 2565) ที่กล่าวไว้ว่า ขนาดห้องพักรวมควรมีพื้นที่ 9 ตารางเมตร/เตียง

ข้อมูลด้านสถานประกอบการฯ ผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า ผู้สูงอายุแบ่งเป็น 2 กลุ่ม 1) กลุ่มติดบ้าน ช่วยเหลือตัวเองได้บ้าง 2) กลุ่มติดเตียง พึ่งตนเองไม่ได้ ทั้ง 2 กลุ่มพักอาศัยคละรวมกัน โดยแบ่งแยกห้องพักรวมห้องชาย-หญิง บางกรณีศึกษาพบมีผู้ป่วยจิตเวชที่พักอาศัยรวมกัน **มีลักษณะไม่สอดคล้อง**กับงานวิจัยเรื่องสภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุภาวะสมองเสื่อมโครงการที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ (ภัสสร์ชญาณ์มน เพรสคอทท์, 2556) ที่กล่าวไว้ว่า ผู้สูงอายุภาวะสมองเสื่อมในแต่ระยะ ที่พักอาศัยรวมกันทำให้เกิดภาวะเสื่อมถอยลง ซึ่งควรมีการออกแบ่งแยกกลุ่มการดูแลออกจากกันและจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่ปลอดภัยและสามารถสร้างแรงกระตุ้นได้

ข้อเสนอแนะ

- พื้นที่ในสถานประกอบการฯ มีความสำคัญต่อผู้สูงอายุเพื่อประสิทธิภาพในการดูแลฟื้นฟู เช่น พื้นที่กิจกรรมภายนอก พื้นที่กิจกรรมภายใน พื้นที่กายภาพบำบัด พื้นที่พักผ่อน ควรมีการกำหนดขนาดพื้นที่เท่าไหร่ เพื่อให้สอดคล้องกับประเภทอาคารและจำนวนผู้พักอาศัยในโครงการ
- การปรับสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในสถานประกอบการ ผู้ประกอบการจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ถึงเหตุผลความสำคัญที่ต้องปรับ ซึ่งที่พักอาศัยในแต่ละประเภท และภาวะความเสื่อมถอยทางด้านสุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุที่มีความต้องการแตกต่างกัน จึงเสนอแนะว่า ควรมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการปรับสภาพแวดล้อมจากอาคารเดิมคอยแนะนำและให้ความรู้
- รัฐบาลควรพิจารณาออกกฎกระทรวง มาตรฐานอาคารที่ดำเนินการจากอาคารประเภทอื่นดัดแปลงมาใช้เป็นสถานประกอบการฯ โดยตรง หรือเพิ่มเติมในกฎกระทรวง กำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 เพื่อให้เกิดกลไกการกำกับมาตรฐานให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

กฎกระทรวง กำหนดมาตรฐานด้านความสถานที่ ความปลอดภัย และการให้บริการในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพประเภทกิจการดูแลผู้สูงอายุหรือผู้มีภาวะพึ่งพิง พ.ศ. 2563. (2563, 31 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 137 ตอนที่ 61 ก หน้า 10-15.

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (ม.ป.ป.). *คู่มือระบบดูแลและคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุในระดับพื้นที่.* กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. https://www.dop.go.th/download/knowledge/th1561080125

กองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ. กลุ่มเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพเครือข่าย. (2564, มีนาคม). *จับตา "เศรษฐกิจสูงวัย" อำนาจเปลี่ยนขั้วจากมิลเลนเนียมสู่ผู้สูงอายุ ภายในปี 2050.* กรมกิจการผู้สูงอายุ. https://www.dop.go.th/th/know/15/796

กิตติอร ศิริสุข. (2565). *มาตรฐานขั้นต่ำของพื้นที่ห้องพักและพื้นที่ส่วนกลางของสถานดูแลผู้สูงอายุระยะยาว*. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โกศล จึงเสถียรทรัพย์. (2559). *สถาปัตยกรรมโรงพยาบาลและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเยียวยา: Vol. 33*. สำนักพิมพ์สุขศาลา-สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ(สวสส.).

ไตรรัตน์ จารุทัศน์ (2561). *การออกแบบเพื่อทุกคน* (*UNIVERSAL DESIGN)*: Vol. 1. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไตรรัตน์ จารุทัศน์, กิตติอร ศิริสุข, จิราพร เกศพิชญวัฒนา, และศรัณยา หล่อมณีนพรัตน์. (2548). *มาตรฐานขั้นต่ำสำหรับที่พักอาศัยและสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุ.* สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ธนาคารอาคารสงเคราะห์. ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์. (2566). ผลการสำรวจโครงการที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ ปี 2566. *Senior Housing is Matter*, *1*, 57.

นฤดี จันทรจารุวงศ์. (2557). *แนวทางการปรับปรุงพื้นที่ภายในโครงการพักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปฏิพันธ์ แทนเมือง. (2557). *แนวทางการพัฒนาและปรับปรุงด้านกายภาพศูนย์อเนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประกายดาว แบ่งสันเทียะ. (2563). *เปิดโผโครงการอสังหาฯ`ดักโอกาส สังคมผู้สูงวัย.* ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์. https://www.reic.or.th/News/RealEstate/441226

พันธ์ทิพย์ วรวาท. (2551). *การศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุในสถานบริบาลเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภัสสร์ชญาณ์มน เพรสคอทท์. (2556). *สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุภาวะสมองเสื่อมโครงการที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาวดี อังศุสิงห์. (2559). *การออกแบบสวนที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุสมองเสื่อม.* สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2549). *สวัสดิการผู้สูงอายุ แนวคิดและวิธีการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์.* คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาตร์.

ศิริพันธุ์ สาสัตย์. (2552). *รูปแบบการปฏิบัติการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในสถานบริการในประเทศไทย*. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.).

ศิริพันธุ์ สาสัตย์. (2558). *การพัฒนามาตรฐานและแนวทางการให้บริการผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพาในสถานดูแลระยะยาว* : *รายงานวิจัยและนวัตกรรมฉบับสมบูรณ์*. คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ. (2023). *ประเมินธุรกิจศูนย์ดูแลผู้สูงอายุแนวโน้มสดใสหนุนมูลค่าตลาดโตใน 10 ปีข้างหน้าแตะ 2 หมื่นล้านบาท จากการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่มีขนาดครอบครัวเล็กลง.* https://thaipublica.org/2023/06/ttb-analytics76/

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย [มส.ผส.]. (2556). *รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย.* อมรินทร์-สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). *การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564*. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

Harsritanto, B. I. (2017). A review of universal design on eldery house designs development–Case South Korea. *Modul*, *16*(2), 116-120.

Mohammad, S. A., Dom, M. M., & Ahmad, S. S. (2016). Inclusion of social realm within elderly facilities to promote their wellbeing. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, *234*, 114-124. https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2016.10.226

Null, R. (2013). *Universal design: Principles and models*. CRC Press.